

POSUDEK VEDOUCÍHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název práce: Vybrané kognitivní a jazykové schopnosti u bilingválních jedinců

Autorka práce: Linda Kontšeková

Není pochyb, že se bilingvismus díky ekonomické a kulturní propojenosti světa stává důležitou podmínkou úspěšné profesní kariéry a přináší řadu výhod i v osobním životě. Přestože Česká republika patří mezi země, ve kterých je normou monolingvismus, laická i odborná veřejnost klade již řadu let na znalost a používání více jazyků velký důraz. Zájem se obrací především na oblast výuky cizích jazyků ve formálním prostředí školy, v posledních letech pak také stále výrazněji na problematiku tzv. přirozeného bilingvismu. V obou případech je pozornost věnována především praktickým otázkám výuky. Téma vztahu bilingvismu a kognitivních schopností je v odborných publikacích sice také reflektováno, spíše však na základě výsledků zahraničních studií a zkušeností než vlastní výzkumné činnosti realizované v kontextu našeho jazykového a školského systému.

Hlavním cílem práce bylo prozkoumat úroveň vybraných kognitivních a jazykových dovedností bilingválních jedinců a následně posoudit možné příčiny/faktory ovlivňující dílčí úspěch a neúspěchy respondentů. Na základě vlastního zájmu se autorka rozhodla zmapovat tuto problematiku u dospělých jedinců. Nutno podotknout, že i v zahraničí převážná většina výzkumných počinů cílí především na dětský věk. O to více téma práce vítám, i když jde vzhledem k jejímu rozsahu a designu pouze o výzkumnou sondu do dané problematiky.

Práce je tradičně dělena na teoretickou a praktickou část, obě části jsou přiměřeně rozsáhlé. V rámci teoretické části autorka představuje základní pojmy a přístupy ke konceptu bilingvismu. Za stěžejní můžeme považovat kapitoly věnované výhodám a nevýhodám bilingvismu, ve kterých se autorce daří přehledně a přiměřeně shrnout současný stav poznání o vztahu bilingvismu a vybraných kognitivních a jazykových dovedností. Oceňuji, že kromě naší literatury vychází z rešerše aktuálních zahraničních zdrojů. Cením si také toho, že téma nesleduje pouze optikou výsledků a výzkumných zjištění, ale že zvažuje a komentuje také metodologii daných šetření. Celkově se tak podařilo dle mého soudu vytvořit solidní teoretické východisko pro samotné výzkumné šetření. Text je čtivý, jazyková úroveň práce je kvalitní. Struktura teoretické části je přehledná, nadbytečné se zdá být však její dělení do devíti kapitol.

V úvodu praktické části autorka jasně definuje cíle své práce. Zajímá se o úroveň výkonů bilingválních jedinců ve vybraných testech, současně si však také vytyčuje postihnout individuální rozdíly ve výkonech respondentů a zvážit jejich možné příčiny s ohledem na očekávanou variabilitu konkrétních podob bilingvismu. Obtížné uchopení konceptu bilingvismu a jeho vymezení je patrné již v případě představení výzkumného vzorku, kde se na úrovni základních popisných dat o respondentech ukazují mnohé rozdíly. Za ne zcela šťastný lze pak v tomto ohledu považovat výběr dvou respondentů, jejichž rodným jazykem není český jazyk. Je však pravdou, že jazyková blízkost češtiny a slovenštiny vedla v některých crosslingvistických výzkumech ke sloučení českého a slovenského vzorku, nicméně vzhledem k mapování jazykových i čtenářských dovedností v české jazyce v tomto šetření je na místě zvýšená opatrnost (nutno ale podotknout, že autorka si je této skutečnosti vědoma a při interpretaci dat ji reflektuje).

Kromě základních údajů o výzkumném vzorku autorka představuje metody výzkumu. Výběr jednotlivých metod odpovídá zahraničním testovým bateriím (s ohledem na existenci testových nástrojů, které jsou v České republice k dispozici). Nově se rozhodla baterii testových nástrojů rozšířit autorka také o čtenářský test. V souladu s cíli práce doplnila testové nástroje výzkumnou verzí dotazníku mapujícího podobu a obraz bilingvismu u jednotlivých respondentů.

Data autorka prezentuje postupně ve dvou etapách. Nejprve se dle vytvořených kategorií zabývá údaji z dotazníku – osobního a pracovního života respondentů. Přes velkým množství dat se daří udržet orientaci pro čtenáře. V tomto ohledu oceňuji také shrnutí významných údajů do formátu tabulky (str. 47). Díky šíři dat se podařilo autorce vytvořit plastický obraz možných konkrétních podob bilingvismu. Lze souhlasit s autorkou, že více než společných znaků se mezi respondenty projevily rozdíly, a to ve všech stanovených kategoriích (tj. základní informace, spolužití s rodinou, využití sekundárního jazyka, výsledky ve škole a jiné ovládané jazyky, volnočasové aktivity a vlastní názor). Jako jeden z mála shodných znaků se objevilo plynulé ovládnutí anglického jazyka, který však u žádného z respondentů nelze označit za primární/sekundární jazyk.

Ve druhé část se autorka dostává k vyhodnocení výsledků testových úloh. Zde data popisuje dle vybraných kognitivních, jazykových a čtenářských dovedností a porovnává výkony jednotlivých respondentů navzájem. Data jsou opět přehledně prezentována, s využitím grafického znázornění je zajištěn komfort pro čtenáře. (V popise os se však podle všeho v grafech 1-4 chybně opakuje hodnota stejného hrubého skóru u jednotlivých respondentů). Zajímavých zjištění přináší tato část několik. Za hlavní považuji výjimečný, vysoce nadprůměrný výkon všech respondentů v subtestu Opakování čísel. Podobně pak také výkony v horním pásmu průměru v testu mapujícím slovní zásobu (Slovník).

V závěru práce nechybí diskuze, kde autorka diskutuje získané údaje jak s literaturou, tak se snaží informace z dotazníku a testových metod propojit a označit případné možné příčiny a faktory ovlivňující konkrétní podobu vztahu mezi bilingvismem a kognitivními dovednostmi. Opominuto ale zůstalo zrovna výše zmíněné zjištění ohledně výkonů v subtestu Opakování čísel a Slovníku. Prosím proto autorku dodatečně, aby popsala, jak si tuto skutečnost vysvětluje.

Přes zřejmé limity studie a jisté nedostatky v textu práce se domnívám, že se autorce podařilo daným výzkumným šetřením poukázat hned na několik důležitých aspektů výzkumné problematiky bilingvismu. Za prvé, je zřejmé, že výzkumná zjištění je nutné vztahovat jak ke konkrétnímu věku, tak konkrétním podobám bilingvismu i kognitivním a jazykovým schopnostem. Dále je nutné velmi pečlivě vybírat testové metody k hodnocení úrovně dílčích schopností. Pro hodnocení úrovně dané schopnosti je pak vhodné používat více nástrojů a jejich užití analyzovat. Jak se ukazuje, významnou roli mohou hrát na první pohled nevýznamné atributy testové úlohy jako je např. časové omezení/neomezený časový limit pro vypracování.

Předloženou studii můžeme chápat jako pilotní šetření problematiky bilingvních jedinců u nás, které přináší mnoho námětů pro další pokračující výzkum vztahu bilingvismu a kognitivních schopností. V tomto ohledu vidím v práci velký přínos.

Práce splňuje nároky kladené na bakalářské práce, a proto ji doporučuji k obhajobě.